

**Marek Krzysztof Skowroński OFMCap,
*Tadeusz Krawczyński kapucyn kaznodzieja katolicki
w epoce zwanej oświeceniem, Włocławek:
Teologiczne Towarzystwo Naukowe
WSD we Włocławku 2019, ss. 371.***

O. dr Marek Skowroński OFMCap wydobyl z dziejów kaznodziejstwa rękopiśmienną twórczość współbrata zakonnego o. Tadeusza Krawczyńskiego (1749-1811). Badając jego kazania, autor pośrednio zamierzał poznawać również „metody i formy głoszenia słowa Bożego w zakonie Kapucynów” (s. 19) i wkład o. Tadeusza w kaznodziejstwo przełomu XVIII i XIX. „Podjęty temat stwarzał wiele trudności z uwagi na charakter źródeł. Jest to język końca XVIII i początku XIX wieku, bez precyzyjnych zasad gramatycznych. Badane teksty to manuskrypty z tego okresu, noszące znamiona osobowości ich autora. Dokonany przez autora zbiorów zapis kazań jest bardzo staranny, przybiera jednolity charakter, a odczytanie tekstów nastroczało niemało trudności, o czym będzie mowa w pierwszym rozdziale pracy” (s. 20).

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. W obszernym rozdziale I autor ukazuje „życie i działalność kaznodziejską o. Tadeusza Krawczyńskiego na tle epoki” (s. 28-104). W kontekście historycznym przybliża rys biograficzny, inspiracje retoryczne i wzorce kaznodziejskie oraz szczegółowo omawia twórczość kaznodziejską tego zakonnika. Następnie w dwu kolejnych rozdziałach przeprowadza badanie problematyki kazań i prezentuje jej dojrzałą syntezę pod kątem ich znaczenia dla życia ówczesnych słuchaczy.

W rozdziale II uwydatnia, jak kaznodzieja przybliży główne prawdy dogmatyczne: naukę o Bogu, Kościele i sakramentach, Matce Bożej, o aniołach i świętych oraz eschatologię. Natomiast w rozdziale III przybliży popularyzowanie takich zagadnień moralnych jak: prawo Boże, grzech, cnoty i wzorce życia chrześcijańskiego oraz znaczenie praktyk religijnych. Implikacje pastoralne polegają bowiem na kaznodziejskim popularyzowaniu prawd wiary i zasad moralnych – odpowiednio do potrzeb słuchaczy. W końcowym rozdziale IV autor uwydatnił główne trendy w kazaniach o. Tadeusza Krawczyńskiego, a więc charakterystyczny w nich wymiar biblijny, związek z liturgią Kościoła oraz takie cele moralno-religijne, jak: przybliżanie słuchaczom Osoby Chrystusa i Jego dzieła zbawczego oraz prorocki radykalizm predykcji, a także głoszenie kazań w duchu oświecenia katolickiego. Godne uwagi jest stwierdzenie autora rozprawy: „Najbardziej charakterystyczną cechą kazań Krawczyńskiego jest ich biblijność. Kapucyński kaznodzieja wychodzi od tekstu biblijnego w części informacyjnej – w formie tekstu naczelnego, czerpanego z konkretnej perykopy dnia. Ów tekst, zwany też *verbum thematis*, dostosowuje do liturgii dnia, a więc koresponduje on z tematem kazania, czyli *quasi propositio*. W dalszej części parafrazuje słowo Boże i wzbogaca mowę przykładami biblijnymi i innymi tekstami z Pisma Świętego” (s. 283). Nie przeniknął więc do kaznodziejstwa o. Krawczyńskiego duch oświecenia, nie głosił on traktatów umoralniających, aby kształtować dobrego i lojalnego obywatela, ale przybliżał słowo Boże.

Cenne są trzy obszerne aneksy, które pomagają lepiej wnikać w prezentowane zagadnienia. Jest to najpierw istotny dla czytelnika słownik starej polszczyzny opracowany przez o. Tadeusza Krawczyńskiego (s. 321-322), który żył ponad 200 lat temu. Drugi aneks zawiera zestawienie i wykazy kazań tego kaznodziei z 1790 r. i z 1808 r. (s. 323-327) oraz grupy tematyczne kazań z poszczególnych lat (s. 328-344). Aneks 3 zamykają reprodukcje rękopisów kazań o. Krawczyńskiego: strony tytułowe, wybrane kazanie (warto zwrócić uwagę na wyróżniającą się kaligrafię) i sporządzony przez niego wykaz kazań niedzielnych. Poznajemy więc twórczość kaznodziejską o. Tadeusza Krawczyńskiego OFM Cap, zasłużonego dla Kościoła i ojczyzny kapłana epoki oświecenia. Można stwierdzić, że zakonna biblioteka w Zakroczymiu posiada prawdziwy skarb kaznodziejski. O. Marek Skowroński wykazał się kompetencją, pracowitością i sumiennością w badaniu obfitej twórczości kaznodziejskiej kapłana epoki oświecenia, wydobyl ze skarbcza historii *rzeczy nowe i stare* (Mt 13,52), a starym nadał nowe znaczenie.

Trzeba zauważyć, że nie było łatwo badać materiały sprzed 200 lat, zwłaszcza na obfitość tekstów rękopiśmiennych, ich archaiczny język i styl oraz stan zachowania. Autor poświęcił tym badaniom dużo czasu i trudu, bardzo dobrze wywiązał się z postawionego sobie zadania naukowego, starannie przeanalizował źródła oraz w wielu cytatach i parafrazach przybliżył ich treść współczesnemu czytelnikowi. Konsultując się z lingwistami, uczynił to zgodnie z zasadami posługiwania się tekstami staropolskimi. Niniejsza publikacja świadczy o tym, że jej Autor przeprowadził badania w sposób krytyczny i przejrzysty. Liczne przypisy wskazują na to, że wnikliwie przeanalizował wszystkie kazania.

Prezentowana praca stanowi znaczny wkład w zgłębianie kaznodziejstwa oświeceniowego, które ciągle za mało znamy, a każde nowe badanie naukowe związane z tą epoką pomaga lepiej wniknąć w jej charakterystyczne trendy. Z wnikliwie przeanalizowanej twórczości kapucyńskiego kaznodziei wynika, że wiernie trzymał się on przyjętych wówczas zasad klasycznej formy kazania, troszczył się o jego przejrzystą kompozycję. Natomiast treść kazań opierał na objawieniu Bożym, obficie czerpiąc z Pisma Świętego i Tradycji wiary Kościoła. „Traktował Pismo Święte nie tyle jako środek potwierdzający wcześniejsze założenia, ale uczynił zeń źródło i bazę dla swych rozważań. Zatem charakterystyczną cechą jego kaznodziejstwa stała się biblijność” (s. 252). Przy czym ważną rolę odgrywa motywacja, którą Krawczyński obficie czerpie z eschatologii, co bardziej przypomina kaznodziejstwo średnio-wieczne i barokowe niż oświeceniowe. „Kazania o rzeczach ostatecznych jaskrawo obrazują to, co jest zgubą dla człowieka, jak również zachęcają do pożądania tego, co jest ostatecznym jego szczęściem. Autor używa przy tym przerysowanych niemal «barokowych» obrazów oddających grozę potępienia i uwznioślonych określeń wspaniałości chwały wiecznej” (s. 180). Celem kazań o Tadeusza jest zdecydowane tępienie wad i grzechów, kształtowanie cnót i pobudzanie wiernych do udziału w liturgii.

W zakończeniu pracy czytelnik natrafia na dojrzałą syntezę homiletycznej analizy i poznaje dalsze perspektywy badawcze. „Materiał rękopiśmienny kazań pozostaje bogatą bazą źródłową, która może być wykorzystana do badań ówczesnej leksykologii i leksykografii. Także semantyka tego materiału źródłowego zawiera bogatą bazę do badań naukowych. Kwestia zatem języka rękopisów mogłaby być przedmiotem badawczym tego bogatego dorobku kaznodziejskiego” (s. 284). Książka Skowrońskiego ma duże walory naukowe i świadczy o jego erudycji i zdolnościach pisarskich. A trzeba zaznaczyć, że opublikował on dotąd kilka pozycji zwartych, m. in. „Podręcznik

do misji parafialnych”, Bydgoszcz 2021 (uwydatnił teorię i praktykę misji) i blisko trzydzieści artykułów o charakterze popularnonaukowym, w tym z dziedziny duszpasterstwa trzeźwościowego. O. Marek dobrze łączy ze sobą teorię i praktykę kaznodziejstwa, np. głosi rekolekcje i misje parafialne w kraju i za granicą. Książka o. dr. Marka Skowrońskiego stanowi znaczny wkład w historię polskiego kaznodziejstwa.

Trzeba także zaznaczyć, że przybliżona problematyka jest i dzisiaj aktualna, gdyż w czasie liberalnego traktowania prawd wiary i zasad moralności chrześcijańskiej nieodzowny jest powrót do objawienia Bożego, do niezmiennych prawd i zasad. Słowo Boże jest antidotum na choroby ateistycznego materializmu, liberalizmu i racjonalizmu. Dlatego przytoczmy końcowy wniosek z książki o. Marka Skowrońskiego: „O Tadeusz Krawczyński głosił słowo Boże w formie kazania tematycznego, przywracając mu istotne znacznie i miejsce w kaznodziejstwie epoki oświecenia. Wydaje się, że dorobek kaznodziejski *Warszawszczyka* oraz specyficzne dla jego kazań treści biblijne, jak również prorocki radykalizm, mimo upływu dwustu lat, na stałe wpisały się w historię kaznodziejstwa polskiego i mogą odegrać inspirująca rolę w głoszeniu słowa Bożego w dzisiejszych czasach” (s. 284). Gratulując autorowi dotychczasowych osiągnięć, życzę dalszej owocnej pracy w dziedzinie homiletyki i posługi słowa dla dobra Kościoła, narodu i Ojczyzny.